

Strategi för invasiva främmande arter Söderbrunn

Invasiva främmande arter kan kortfattat beskrivas som arter som dels har en stor spridningsförmåga, dels inte hör till de arter som naturligt förekommer i Sverige. De är arter som med människans hjälp flyttats från sin ursprungliga miljö och i sin nya omgivning börjar sprida sig snabbt och kan orsaka allvarlig skada. För den som vill läsa mer om invasiva främmande arter rekommenderas Naturvårdsverkets hemsida [Invasiva främmande arter – djur och växter \(naturvardsverket.se\)](http://naturvardsverket.se). Det här korta PM-et handlar om ett urval sådana arter som det är värt att vara extra uppmärksam på inom Söderbrunns koloniområde. Det finns just nu inga lagar som ställer krav på hur vi hanterar de befintliga invasiva arterna som finns på koloniområdet, men styrelsens rekommendation är att alla som har någon av arterna som nämns i detta dokument följer råden som ges för arterna.

EU-lista över invasiva främmande arter

Det finns lagstiftning på EU-nivå, en förordning, ((EU) nr 1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Förordningen innehåller en förteckning över arter som anses vara särskilt skadliga. De arterna omfattas av en rad förbud, t ex mot att sälja, odla, transportera, byta eller släppa ut dem i naturen. Förordningen gäller alla i Sverige, både myndigheter och enskilda som t ex tomtägare. Några växtarter som spritts från trädgårdar, och som finns på EU:s lista samt i Sverige, är sidenört, gul skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin. Ingen av arterna på EU:s förteckning finns så vitt vi vet i Söderbrunn – den troligaste ”kandidaten” för att dyka upp är kanske jättebalsamin – som är lättspridd och kan finnas som frö i jordmassor, eller smyga sig med tillsammans med plantor i krukor. Den är vanlig på många olika ställen runt om i Stockholmsområdet. En art som finns på närmare håll är jätteloka – som bland annat förekommer i ett stort bestånd, en bit bort längs Värtabanan.

Nationell förteckning

Utöver EU-förteckningen kan Sverige upprätta en egen, nationell förteckning. Naturvårdsverket har tagit fram ett förslag till en sådan lista. Den är inte beslutad av regeringen, men även om den inte är beslutad, och det alltså inte finns några lagkrav kring de arterna än, finns de förstås med på listan eftersom de kan orsaka stora problem.

När det gäller arterna på förslaget till nationell lista är vi inte lika förskonade i Söderbrunn. Inom området har vi till och med ganska gott om några av arterna – det gäller framför allt kanadensiskt gullris. Andra föreslagna arter till den nationella listan som förekommer i Söderbrunn är parkslide, blomsterlupin och höstgullris. På de följande sidorna finns kort information om arter som är relevanta att vara uppmärksam på inom koloniområdet – eller som man bör hantera om man har dem på sin lott.

En ytterligare invasiv art som finns i Söderbrunn, och just nu inte är aktuell för den nationella listan, men ändå problematisk på våra jordar och viktig att hålla efter, är parksallad.

Jättebalsamin

Jättebalsamin är en vacker och väldigt lättodlad ettårig – som är hiskligt bra på att sprida sig. Att den är ettårig gör att den är ganska lätt att rensa bort – men det gäller att göra det tidigt innan den hinner gå i frö (och alltså inte unna sig att njuta av de vackra blommorna!). Hinner den få mogna frön behöver man bekämpa fröplantorna ett antal år framöver. Jättebalsaminens frukter spricker upp och slungar ut fröna när de är mogna vilket bidrar till artens höga spridningsförmåga. Den kan transportera fröna flera meter från moderplantan.

Arten är inte känd inom Söderbrunns område.

Jätteloka

Jätteloka är pampig och ganska välkänd – så många känner igen de lite rabarberlikande bladen och den storvuxna plantan. Den är flerårig – och ska man bekämpa den måste man ta död på på roten också. Jätteloka innehåller en giftig växtsaft som i kombination med solljus kan orsaka kraftiga skador på huden – så man behöver planera ordentligt innan man gör åtgärder mot den.

Arten är inte känd inom Söderbrunns område.

Kanadensiskt gullris

Kanadensiskt gullris finns väl spritt i Söderbrunn. Växten gillar vår jordmån, och frösår sig rikligt – utöver att plantorna gärna sprider sig med rotskott. Det finns också en hel del av den utanför området, så risken att vi ska sprida den ”utåt” är inte så stor. Men vi behöver bli bättre på att hålla efter den, både för att den lätt tar över och för att inte sprida den till lottgrannarna. När arten blommar är den visserligen populär bland pollinatörerna, men växten producerar rikligt med frön, som lätt sprids med vinden. Varje planta kan ge upphov till flera tusen frön. Även om arten inte är förbjuden, bör man alltså åtminstone se till att ta bort blomställningarna innan fröna mognat, dvs så snart den blommat över. Bortrensat material, både rötter och andra växtdelar, kan läggas på komposten. Tyvärr har vi en rejäl fröbank av den på en hel del ställen, så det är bra att lära sig känna igen småplantorna så man kan rensa bort dem tidigt.

Höstgullris

Höstgullriset liknar det kanadensiska, och har liknande egenskaper. Det är inte lika vanligt i Söderbrunn, men kan också orsaka problem, och bör hanteras som kanadensiskt gullris.

Parkslide

Parkslide har ett vackert och kraftigt växtsätt, som gjort att arten varit populär som trädgårdsväxt. Tyvärr har det visat sig att rötterna har en sällsynt livskraft – och där rotdeklar hamnar, uppstår lätt nya bestånd som sedan är väldigt svåra att bli av med. Även mycket små rotdeklar kan ge upphov till nya plantor. Inom Söderbrunn förekommer parkslide på ett par platser i kanten av området – men huvuddelen av de bestånden finns på Kungliga Djurgårdsförvaltningens sida av staketet. Eftersom man, om man vill gräva bort parkslide, måste göra ett oerhört grundligt arbete, för att undvika risken att man bara får den att sprida sig mer, skulle det alltså inte räcka att bekämpa den på vår sida. Det berörda lottinnehavare kan göra är att hålla efter uppskjutande skott så att den inte breder ut sig.

Eftersom parkslide är synnerligen lättspridd med växtdeklar, och så svår att få bort, får växtmaterial från den INTE LÄGGAS PÅ KOMPOSTEN.

Blomsterlupin

Blomsterlupinen är ett stort problem i stora delar av Sverige, eftersom den lätt sprider sig i näringsfattiga, soliga miljöer som vägkanter och grusiga områden. Där kan den konkurrera ut inhemska ängsväxter, och bildar ofta stora, ensartade bestånd. På den bördiga matjorden vi har i Söderbrunn är den inte lika konkurrensstark, men det är viktigt att se till att den inte frösår sig – och även om det inte är förbjudet att ha den, än, så vill du inte sprida den till dina grannar. Bäst är att gräva bort den, men om man låter den blomma, måste man i alla fall klippa bort blomstänglarna i god tid innan fröna börjar mogna – och det brukar vara betydligt innan de sista blommorna på blomkolven blommat över.

Mogna frön kan överleva länge i jorden, så fröställningar får INTE LÄGGAS PÅ KOMPOSTEN.

Parksallat

Parksallaten har vackert cikoriablå blommor och friskt gröna blad med en doft som skvallrar om att den är släkt med sallad. Den är en art som är lika skicklig på att nästla sig in bland andras rötter som kirskål – men den har större kapacitet att sen bli helt dominant där den etablerat sig. Den går att rensa bort – men har rötterna blandat sig med annat är det ett tidsödande arbete (tänk kirskål) så det är bra att försöka mota olle i grind. Det är inte en slump att den kallas mardrömsogräset... Tyvärr finns den både inom och utanför Söderbrunn – det vi kan göra är att försöka hålla efter den på lotter och allmänna ytor.

Den verkar inte överleva en tur genom storkomposten, så bortrensat material kan komposteras.